

Український науковий журнал
ОСВІТА РЕГІОНУ
ПОЛІТОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЯ КОМУНІКАЦІЇ

ЗМІСТ ЖУРНАЛУ ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРІВ АБІТУРІЄНТАМ ІНФОРМБЮРО ЦИВІЛІЗАЦІЯ INCOGNITA ПАРТНЕРИ АРХІВ

[Стартова](#) > [Номер журналу: №3 2013](#) > [Стаття](#)

Забезпечення професійного зростання студентів в умовах інформаційного суспільства

Тематика: [ПЕДАГОГІКА](#)

Світлана Резнік, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ «ХПІ»

Євгенія Воробйова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ «ХПІ»

УДК 37.025

У статті визначено та обґрунтовано педагогічні умови забезпечення професійного зростання студентів під час навчання у ВНЗ у сучасних умовах інформаційного суспільства. Такими умовами є активізація розумової діяльності студентів, інтенсифікація формування у них практичних умінь.

Ключові слова: педагогічні умови, професійне зростання, інформатизація.

В статье определены и обоснованы педагогические условия обеспечения профессионального роста студентов во время обучения в вузе в современных условиях информационного общества. Такими условиями являются активизация мыслительной деятельности студентов, интенсификация формирования у них практических умений.

Ключевые слова: педагогические условия, профессиональный рост, информатизация.

The paper identified and validated pedagogical conditions provide professional growth of students while studying at the university in the modern information society. These conditions are strengthening students' cognitive activity, intensification of shaping their practical skills.

Key words: pedagogical conditions, professional development, information.

Розробка нових сфер наукових досліджень, дедалі зростаюча кількість наукових відкриттів і досягнень, прискорення процесу їхньої трансформації в технології, необхідність об'єднання природних і гуманітарних наук у цілісне наукове знання, кількість інформації, що стрімко збільшується і в якій доводиться обертатися сьогодишнім викладачам і студентам, а також її швидке застарівання, відносність тих знань, яких набуває майбутній фахівець у вищому навчальному закладі, — все це і безліч інших проблем вимагають не тільки розробки нових ефективних педагогічних технологій, але й потребують вирішення **проблеми розвитку професійної освіти** в сучасних умовах інформаційного суспільства на засадах принципово нового підходу, орієнтованого на реалії ХХІ ст.

Цікаво, що загальний обсяг знань, напрацьованих людством на сьогоднішній день, дійсно величезний, і надалі, швидше за все, зростатиме в геометричній прогресії. Комунікації, обмін інформацією між різними людьми, різними країнами, культурами стають дедалі більш насиченими, а проблема забезпечення особистісного та професійного зростання молоді у процесі освіти стає все чимраз гострішою.

Сучасний фахівець має бути професійно компетентним, здатним до самостійного прийняття рішень, самонавчання, самоорганізації, творчого мислення, ефективного професійного спілкування тощо. Тобто сучасний освічений професіонал — це не тільки людина, що володіє певною сумою знань та умінь, а людина, що має певні інтелектуальні та особистісні якості, які дозволяють йому успішно діяти у професійному середовищі та домагатися успіху.

На розвиток яких психічних утворень та властивостей студентів звертається максимальна увага у сучасному вищому навчальному закладі, можна зрозуміти зокрема із того, як саме організовано систему педагогічного контролю. Адже те, на що викладачі роблять найбільший наголос, те, що найбільше контролюється викладачами, те й знаходиться у полі зору студентів, щоб відповідати визначеним вимогам.

Якими особливостями відзначається система сучасного педагогічного контролю? По-перше, ми можемо спостерігати дедалі більше поширення тестового контролю. Тестові завдання мають свої безсумнівні переваги, але вони, особливо тести закритої форми, переважно дозволяють перевіряти «знання факту» (мається на увазі визначення, класифікації, історичні відомості тощо). У процесі тестової перевірки ми можемо сказати, що знає, а чого не знає студент, але ми не можемо сказати, чи є це знання результатом механічного запам'ятовування, чи він добре розуміє матеріал, ми не можемо сказати, чи здатен він до самостійних висновків, нестандартного мислення, критичного осмислення. По-друге, навіть якщо не застосовується тестовий контроль, досить часто контрольна перевірка також зводиться до оцінки фактичних знань студентів.

Знання факту, безсумнівно, також важливе. Але, організовуючи таким чином педагогічний контроль, майже повністю за межами нашої уваги лишається професійне зростання студента як особистості.

Аналізу сучасних проблем розвитку вищої освіти присвячено значну кількість наукових праць, зокрема В. Бикова, С. Гончаренко, Р. Гуревича, І. Зязюна, В. Кудіна, Н. Ничкало, О. Романовського, Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. ШЕСТОПАЛЮКА [1; 2; 3 та ін.].

Водночас **недостатньо розкритою** лишається проблема забезпечення професійного зростання студентів у сучасних умовах інформаційного суспільства.

Отже, **метою** статті є визначення педагогічних умов забезпечення професійного зростання студентів під час навчання у ВНЗ у сучасних умовах інформаційного суспільства.

Сьогодні однією з проблем професійного навчання є оптимізація засвоєння студентами навчального матеріалу, таким чином, щоб студенти не просто запам'ятовували відомості, інформацію, а щоб відбувалось набуття професійної майстерності.

Йти шляхом збільшення тривалості освіти у вищому навчальному закладі навряд чи буде визнано доцільним, а традиційна система навчання не може повністю задовольнити зростаючі запити до рівня професійної компетентності сучасного фахівця. В умовах дефіциту часу і зростаючого обсягу потрібних для справжнього професіонала знань особлива увага повинна приділятися якості засвоєння матеріалу і умінню працювати з відповідною інформацією. У зв'язку з цим цікавими уявляються дані, які навів В. Кудін на одному з семінарів, що проводяться в НТУ «ХПІ»: сьогодні по кожній професії щодня публікується близько 10 тис. друкарських аркушів наукового тексту. Природно, запам'ятати все, що може запропонувати сучасна професійна освіта, просто не можливо. Студент повинен уміти виділяти суть, найголовніше з безперервного потоку інформації, що обрушується на нього.

Іншими словами, можна сказати, що сучасна педагогіка повинна звертати особливу увагу на створення умов, які б сприяли розумовій діяльності студента і спрямували її на осмислення та розуміння інформації, що надходить до нього.

Механічне запам'ятовування і розуміння — це різні, взаємовиключні цілі навчання. Та все ж одним із основних недоліків системи сучасної професійної освіти залишається те, що вона недостатньо мірою орієнтується на розуміння студентами навчального матеріалу. Як відзначає Е. Сорокумова, «у традиційній системі навчання панує когнітивістський підхід і робиться наголос на перцептивномнемічний спосіб засвоєння знань» [4, с. 62]. Розуміння як мета освіти, передбачає використання в процесі навчання певних теорій, принципів, механізмів, що розкривають суть цього феномену.

Вважаємо, що важливою умовою забезпечення професійного зростання студентів має бути *активізація розумової діяльності студентів*, спрямованої на глибоке розуміння засвоюваного навчального матеріалу. Зокрема для цього потрібно *заохочення індивідуальних інтерпретацій студентів, коментування навчального матеріалу* як важливої умови його розуміння.

Це передбачає організацію процесу навчання таким чином, щоб спонукати студентів до висловлювання самостійних думок (в термінах герменевтики власне — до інтерпретації). У теорії розуміння інтерпретація розглядається як засіб розуміння. Інтерпретація включає: осмислення, узагальнення, пояснення тексту; вислів своєї думки щодо ідей, які містяться в тексті; формування власної позиції, свого ставлення до них; розгляд цих ідей у різних контекстах.

Як відзначає О. Славська, психологічний механізм, що характеризує здібність суб'єкта до інтерпретації, був описаний свого часу ще С. Рубінштейном. Вона пише, що цим механізмом є «включення об'єкта в різні системи зв'язків (додамо до когнітивних — смислові) і на цій основі вичерпання з нього все нового смислу, нових визначеностей» [5, с. 51].

У процесі визначення поняття «інтерпретації» в психології склалося уявлення про єдність когнітивного (інтелектуального) і ціннісно-смислового процесів.

В інтерпретаційному висновку завжди відбиваються індивідуальні особливості особистості інтерпретатора. Інтерпретація — це не тільки осмислення предмета вивчення, але і певний спосіб самовираження і самоствердження особистості, оскільки в ній виявляються інтереси, цінності, переконання, мотиви, а також інтелектуальні, етичні, особистісні якості суб'єкта інтерпретації.

Якщо перенести на ситуацію навчального процесу дослідження щодо особливостей процесу інтерпретації, то можна сказати, що у своїй інтерпретації студенти можуть проявити свої інтелектуальні особливості, індивідуальні особливості, які виявляються у «стилі інтерпретації», своє ставлення до навчального тексту, автора цього тексту, проблеми, дисципліни у цілому. Інтерпретацію студентів можна аналізувати з точки зору узагальнення (інтерпретаційного висновку), появи гіпотези, послідовності обґрунтування (від аналізу до узагальнення або, навпаки, від узагальнення до його аргументації), а також з точки зору суперечливості інтерпретації, проблемності (спрямованість на аналіз усієї наукової проблеми — глибина інтерпретації), контексту інтерпретації (методологічний, науковий, культурний, суспільний, історичний або їх сукупність) [5].

Як бачимо, процес інтерпретації досить складний, але цікавий, а спонукання до нього дозволяє студентам краще осмислити навчальний матеріал, зрозуміти його та вільно його застосовувати.

З нашого досвіду, для активізації розумової діяльності студентів можна використовувати такі завдання, у яких потрібно було навести свій приклад; дати свою оцінку, висловити свою думку; оцінити різні підходи, думки, теорії; пояснити положення певної теорії, у чому полягає сутність визначень; спробувати пояснити матеріал, що вивчається, уявній людині, не знайомій з науковим визначенням (обивателю, людині, що не знає цієї науки й т.ін.); зробити власні висновки з вивченої теми; вказати, на що потрібно звертати особливу увагу для того, щоб успішно застосовувати теорію в житті; пояснити, як можна використовувати отримані знання, за яких умов можна досягти найкращого результату й т.ін.

Особливої уваги заслуговують завдання на порівняння. Студентам, наприклад, потрібно оцінити, в чому полягають переваги і недоліки, що спільного й чим відрізняються різні визначення, класифікації, теорії, положення, ідеї, різні пояснення того ж самого феномену й т.ін.

Викладачам у процесі організації аудиторної роботи необхідно звертати увагу на виконання студентами робіт з порівняння, узагальнення, абстрагування, виділення загальних і специфічних особливостей наукових положень, феноменів, теорій; на розвиток здібностей до критичного мислення, вільного інтерпретування, творчого перетворення інформації. На відміну від традиційних занять, така організація роботи вимагає від студента здатності відійти від звичних шаблонів і дій за заздалегідь визначеним алгоритмом, прийняти багатогранність наукових теорій, множинність їхніх можливих інтерпретацій, різноманіття точок зору й думок з того ж самого питання.

Виникаючи при цьому гнучкість, відкритість новому, відмінному від звичного, стереотипного дозволяє студентам досягти більш глибокого розуміння матеріалу, фокусує їхню увагу на множині нюансів тієї чи іншої теорії. Вона також розвиває у студентів здатність враховувати безліч факторів конкретної ситуації й приймати найбільш раціональне рішення, що приводить до досягнення поставленої мети.

Ще одним засобом активізації розумової роботи студентів може бути організація роботи студентів над *критичним осмисленням* навчальної інформації.

Для активізації критичної роботи над навчальним матеріалом використовувалися такі завдання, в яких потрібно було оцінити позитивні й негативні сторони якоїсь ідеї або теорії; проаналізувати можливі варіанти розвитку ситуації (а що відбудеться, якщо...); проаналізувати вірогідність і точність запропонованих висновків і суджень; запропонувати кілька варіантів вирішення проблемної ситуації й аргументовано вибрати найбільш оптимальне з них; критично оцінити з погляду переваг і недоліків свій власний умовивід. Розробка цих завдань ґрунтується на характеристиках критичного мислення, виділеними в психолого-педагогічній літературі (О. Тягло, Д. Халперін, О. Ліпкина, Л. Рибак й ін.).

Організацію роботи з навчальним матеріалом бажано будувати таким чином, що невеликі паузи, у плінні яких кожний студент має можливість самовизначитися по ключових питаннях або по тій чи іншій ситуації, які дає викладач, сполучається із груповою дискусією, у якій різні точки зору порівнюються й аргументуються. При цьому, якщо не йде перекручування по суті навчального матеріалу,

нерозуміння й помилкових тверджень, студентам дається установка на толерантне ставлення до різних думок.

Студенти привчаються до думки про те, що можуть бути ситуації, у яких немає однієї правильної відповіді, у яких різні точки зору можуть співіснувати. Іноді на заняттях проявляється традиційний підхід до навчання, за якого студенти звикли, що на те або інше питання може бути тільки одна правильна відповідь, яку дає сам викладач. Ми вважаємо принципово важливим, що студенти привчаються до того, що будь-яка точка зору, будь-яка інтерпретація має право на існування, якщо вона є достатньо аргументованою й не містить істотних помилок по суті.

Робота над активізацією розумової діяльності студентів забезпечувала: 1) зацікавленість студентів у розвитку своєї професійної компетентності; 2) спрямованість студентів на активну участь у занятті; 3) розуміння можливих способів вирішення тих або інших практичних ситуацій; 4) формування ціннісного сприйняття отримуваних знань. Й загалом, як уже відзначалось, сприяла їх професійному зростанню.

Іншою умовою забезпечення професійного зростання студентів має бути *інтенсифікація роботи з формування у них на високому рівні необхідних практичних умінь і навичок*. Для реалізації цієї педагогічної умови потрібне використання таких активних методів навчання, як дискусія, аналіз конкретних навчально-практичних ситуацій, розігрування ситуацій у ролях, ділові ігри. Всі ці методи мають також сприяти й поглибленню розуміння студентами навчального матеріалу.

О. Матвієнко, вказуючи на те, що метод конкретних ситуацій сприяє глибокому розумінню підстав прийняття того або іншого рішення, відзначає, що якщо навички й уміння «набуті бездумно, їх виявляється, ніде й застосувати. Такі навички і вміння згодом перетворюються в рутинні звички і віддають людину на милість авторитарного контролю з боку інших, котрі знають, що треба робити й не особливо вибагливі щодо засобів» [6, с. 53].

Метод конкретних ситуацій дозволяє розвивати уміння й навички приймати ефективні рішення в ситуації, з якої може зіткнутися спеціаліст у реальному житті. Цей метод також розвиває у студента здібність аналізувати специфіку певної конкретної проблеми, виділяти її причини та істотні риси, шукати відсутню інформацію, аналізувати проблему з різних сторін, брати відповідальність за ухвалені рішення та аргументувати його правильність.

Аналіз результатів рольових та ділових ігор у процесі спільного обговорення дозволяє критично розглянути дії, здійснені тим або іншим гравцем для досягнення заздалегідь визначеної мети, аргументувати різні альтернативи дій відповідно до умов та процесу гри, визначити оптимальний спосіб поведінки, провести корекцію допущених помилок.

Хотілося б особливо підкреслити, що й система педагогічного контролю має бути спрямована не тільки на перевірку фактичних знань за допомогою тестів та конкретних питань, але й передбачати виконання студентами завдань на інтерпретацію, коментування, критичний аналіз навчального матеріалу. Тільки фахівця, здатного до самостійного осмислювання, аргументування, висновків, успішної діяльності, до творчого перетворювання, оцінки власних помилок та прийняття власних рішень можна вважати справжнім професіоналом, майстром своєї справи.

Проведений аналіз дозволяє дійти **висновку**, що педагогічними умовами забезпечення професійного зростання студентів мають бути активізація розумової діяльності студентів, спрямованої на глибоке розуміння засвоюваного навчального матеріалу та інтенсифікація роботи з формування у них на високому рівні необхідних практичних умінь і навичок.

Номер сторінки у виданні: 402

Автор: Світлана Резнік, Євгенія Воробйова

Джерело: Український науковий журнал "ОСВІТА РЕГІОНУ"

[Повернутися до списку новин](#)

ЗМІСТ ЖУРНАЛУ ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРІВ АБІТУРІЄНТАМ ІНФОРМБЮРО ЦИВІЛІЗАЦІЯ INCOGNITA ПАРТНЕРИ АРХІВ

Всі права захищено.

При копіюванні інформації ви маєте розмістити посилання на сторінку з якої скопійовано інформацію.

[Розробка порталу Thread](#)